

راه کارهای برقراری وحدت از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)

راه کارهای برقراری وحدت از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)

سیمین محمد صالح

چکیده [1]

وحدت، یگانگی و یکپارچگی ای که خارج از هرگونه اختلاف عقیده و مذهب، رنگ و فکری باشد، یکی از مهم ترین شاخصه های فرهنگ اسلامی است. از این رو خداوند در قرآن کریم مسلمانان را به چنگ زدن به ریسمان الهی و متحد بودن فرا می خواند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان طلایه داران دعوت به وحدت اسلامی، همواره بر این امر مهم تأکید فرموده اند. در این راستا مقام معظم رهبری (مدظله) بزرگ ترین احیاگر و منادی وحدت، با تأسی از مکتب اسلام و با توجه به نیاز زمان به آسیب شناسی و ارائه ی راه حل پرداخته است. ایشان مردم را با آگاهی دادن از حربه های دشمن، به اتحاد، همدلی و همزیانی فرا می خوانند. و از آن ها می خواهند که در یک میدان رقابت سالم برای خدمت به کشور، وحدت خود را حفظ نمایند. به علاوه ملت های مسلمان را به تدوین منشور وحدت اسلامی سفارش و اهل سنت و تشیع را به اتحاد براساس اشتراکات، و پرهیز از ایجاد زمینه های اختلاف افکنی و توجه به اصول به جای فروع دعوت می نمایند. تا بتوان با ایجاد امت واحده در زیر لوای اسلام و با بهره گیری از تعالیم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام) به وحدت حقیقی،

کلیدواژه: وحدت، عوامل، مقام معظم رهبری (مدظله)

مقدمه

فرهنگ اسلامی سرشار از تعالیم و شاخصه‌هایی است، که جامعه‌ی مسلمان برای رسیدن به آرمان و اهداف متعالی خود، باید آن‌ها را مورد توجه قرار دهد. همه‌ی آثار رشد و تمدنی که اکنون در جوامع متمدن مشاهده می‌شود، از آثار همین تعلیمات است. وحدت یکی از اساسی‌ترین تعالیم بزرگ اسلام، و عنصری از عناصر سازنده‌ی زندگی اجتماعی بوده و در زمره‌ی مهم‌ترین ایده‌ها و آرمان‌های جوامع بشری قرار دارد. که هم شاخصه‌ای از فرهنگ اسلامی، و هم حافظ آن می‌باشد. باید دانست که هیچ دینی مانند اسلام به سوی اتحاد، الفت و دوری از تفرقه و اختلاف دعوت ننموده است. این که وحدت در جوامع اسلامی مهم و با فقدان خود چشم اندازی تاریک و مبهم فرا روی شیفتگان حاکمیت وحدت اسلامی در جامعه قرار داده، تمامی مصلحان و نیک اندیشان مسلمان را در حسرت بازگشت این نعمت الهی به جامعه نشانده است نیز، تردیدی نیست. اما آن چه نیازمند بحث و گفت‌وگو بوده؛ این است که چرا وحدت، این جان‌مایه حیات امت اسلامی از بین رفته؟ و چه عوامل و راهکارهایی می‌تواند این شاخصه‌ی مهم فرهنگی را به ارمغان آورد و عزت و شوکت امت اسلامی را دوباره بازگرداند؟ نوشتار حاضر بر این هدف است که با بررسی و تبیین سخنان مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای (مدظله) به عنوان رهبر یک جامعه‌ی اسلامی و از مدافعان راستین وحدت مسلمانان، به عوامل ایجاد وحدت در میان جهان اسلام و ملت ایران دست یافته و بتواند در رسیدن به وحدت حقیقی کلمه‌نقشی ایفا کرده باشد. لذا امید است که به فضل الهی زمینه‌ای برای نگاه دوباره به این اصل اساسی و نیز مستمسکی برای تشکیل امت واحده‌ی اسلامی که همه در انتظار آن هستیم، باشد. ان شاء الله

مفاهیم و کلیات

1-1. وحدت در لغت

وحدت در لغت به معنای یگانگی، یگانگی بودن، یکی بودن، یگانگی، در مقابل کثرت است. و همچنین ملی یعنی اشتراک همه افراد یک ملت در آموخته‌ها و مقاصد، چنان که به منزله مجموعه‌ی واحدی بشمار آیند. (معین، 1386، ج 4، 3437).

آنچه که در این جا از معنای اصطلاحی وحدت مدنظر است؛ وحدت مسلمین است و آن یعنی «یگانگی و هماهنگی مسلمانان در سایه ی توحید، نبوت و قرآن و تکیه نمودن آن ها بر ممیزات مذهبی و قومی». (مؤسسه امام هادی (علیه السلام). 1389. ص 70). تعریفی که مقام معظم رهبری (مدظله) از وحدت دارند بدین معناست که: «اتحاد مسلمین به معنای انصراف مسلمین و فرق گوناگون از عقاید خاص کلامی و فقهی خودشان نیست، بلکه اتحاد مسلمین به دو معنای دیگر است که هر دوی آن باید تأمین بشود. اول این که فرق گوناگون اسلامی (فرق سنی- شیعه) که هر کدام فرق مختلف کلامی و فقهی دارند- حقیقتاً در مقابله با دشمنان اسلام، همدلی و همدستی و همکاری کنند. دوم این که فرق گوناگون مسلمین سعی کنند خودشان را به یکدیگر نزدیک کنند و تفاهم ایجاد نمایند و مذاهب فقهی را با هم مقایسه و منطبق کنند. بسیاری از فتاوی فقهی و علما هست که اگر مورد بحث فقهی عالمانه قرار بگیرد، ممکن است با مختصر تغییری، فتاوی دو مذهب به هم نزدیک شود.» (بیانات معظم له (مدظله) در دیدار شرکت کنندگان کنفرانس وحدت اسلامی در تاریخ 24/7/1368). و نیز می فرمایند: «دعوت ما از همه ی مسلمانان عالم این است که این حقایق را مورد تأمل قرار بدهند. ما در عالم وحدت اسلامی هیچ اسراری نداریم که یک فرقه عقاید یک فرقه ی دیگر را حتماً قبول کند؛ نه، وحدت این نیست. وحدت به معنای این است که با عقاید مختلف، مشترکات را بگیرند، موارد محل اختلاف را وسیله ی برادرکشی و جنگ و دشمنی قرار ندهند مسئله ی وحدت این است.» (بیانات معظم له (مدظله) به مناسبت عید غدیر در تاریخ 15/9/1388).

2. جایگاه و اهمیت وحدت در قرآن کریم

طوفان سهمگین تفرقه و رویارویی مذاهب و جوامع اسلامی، پیامدهای بسیار زیان باری را در پی داشته و دارد. به همین دلیل است که اساس تعالیم اسلام بر نفی تفرقه بین مسلمانان و ایجاد اتحاد میان مسلمین است. قرآن کریم با تعبیر مختلف وحدت و همگرایی را ستایش و مایه فلاح معرفی کرده و می فرماید: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِرَبِّعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾، «و همگی به ریسمان خدا جنگ زنید و پراکنده نشوید و نعمت خدا را بر خود یاد کنید آنگاه که دشمنان [یکدیگر] بودید پس میان دل‌های شما الفت انداخت تا به لطف او برادران هم شدید و بر کنار پرتگاه آتش بودید که شما را از آن رها کند این گونه خداوند نشان‌های خود را برای شما روشن می‌کند باشد که شما راه یابید» (آل

عمران/ 103). این رشته ی محکم همان ارتباط با خدا از طریق قرآن و آورنده ی قرآن و جانشینان واقعی او می باشد... و جالب توجه اینکه کلمه نعمت را دوبار در این جمله تکرار کرده و به این طریق اهمیت موهبت اتفاق و برادری را گوشزد می کند. (مکارم شیرازی، 1374، ج 3، ص 29-30). و نیز در این آیه اوج

اتحاد و همبستگی را با به کار گرفتن تعبیر برادر، نشان می دهد: (إِنَّ زَمَّامًا لَّمْ يَكُنْ لَكُمْ إِيَّاهُ وَابِرًا كَمَا كُنْتُمْ لِلرِّسَالَةِ وَابِرًا كَمَا كُنْتُمْ لِلرِّسَالَةِ) «در حقیقت مؤمنان با هم برادرند پس میان برادرانتان را سازش دهید و از خدا پروا بدارید امید که مورد رحمت قرار گیرید» (حجرات/10). از دیدگاه قرآن، اخوت دینی، زمینه ای است که وحدت اسلامی در آن می شکفت و به آن، نمود اجتماعی و ارزش انسانی می بخشد. و نیز یکی از مهم ترین آثار اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، برچیده شدن نزاع و اختلاف و تحقق وحدت در میان مسلمانان است:

(وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)، «و از خدا و پیامبرش اطاعت کنید و با هم نزاع نکنید که سست شوید و مهابت شما از بین برود و صبر کنید که خدا با شکیبایان است» (انفال/46). در این آیه خداوند با دعوت به اطاعت از خود و رسول گرامیش مسلمانان از تفرقه و اختلاف باز می دارد.

تمهید دیگر خداوند برای دعوت به اتحاد به کار بردن تعبیر امت واحده است که امری تشویقی و ترغیبی برای حفظ وحدت محسوب می شود: (إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ)، «این است امتی شما که امتی یگانه است و منم پروردگار شما پس مرا پرستید»

(انبیاء/92) و نیز در آیاتی دیگر می فرمایند: (وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَقَىٰ تَتَّقُوا لَكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَارُ مَا يُؤْتِي السَّخَرَةَ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ لِيُصَيِّبَ مَن يَشَاءُ وَلَا يَسُدُّ لِمَن شَاءُ سُبُلَ اللَّهِ وَلَا يَهْدِي لِمَن يَشَاءُ سُبُلَ اللَّهِ سَبِيلًا لِّمَن يَشَاءُ) «و در حقیقت این امت شماست که امتی یگانه است و من پروردگار شمایم پس از من پروا دارید * تا کار [دین]شان را میان خود قطعه قطعه کردند [و] دسته دسته شدند هر دسته ای به آنچه نزدشان بود دل خوش کردند * پس آنها را در ورطه

گمراهی [شان] تا چندی واگذار» (مؤمنون/ 54-52). «این آیات صحنه پدید آمدن «امت واحده» علیرغم اختلاف زمانی، تاریخی، زبانی و مکانی میان اجزای گوناگون آن و صرفاً با تکیه بر پیوندهای اعتقادی میان آنان و هماهنگی در مفاهیم و اهداف و وسایل را نشان می دهند. در این «امت واحده» همه، [خدای واحد را می پرستند و به کتاب های آسمانی و پیام های وحیانی باور دارند.» (حکیم، 1377، ص 77).

علاوه بر این قرآن کریم در آیات بسیار دیگری از وحدت و الفت و یکپارچگی سخن فرموده که در این بخش به گزیده ای از آن اشاره شد مانند آیات (شوری/ 14) - (یونس/ 19) - (آل عمران/ 105) - (آل عمران/ 64) و ... در اهمیت حفظ وحدت در نزد خداوند همین بس که می فرمایند: (إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ

الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ مَفْضًا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَّشْرُوعٌ) «در حقیقت خدا دوست دارد کسانی را که در راه او صف در صف چنانکه گویی بنایی ریخته شده از سر بنا کنند جهاد می کنند»

3. جایگاه وحدت در سیره و سخنان پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) و اهل بیت (علیه السلام)

در صدر اسلام پیامبر (صلی الله علیه و آله) هرگز اجازه نمی دادند زمینه اختلاف و تشتت فکری و اجتماعی در بین امت اسلامی پیش بیاید. تاریخ اسلام شاهد است که ایشان چگونه با ایجاد وحدت و جلوگیری از افتراق صفوف مسلمین را به بنیان مرصوص تبدیل کردند. و چگونه از ثمرات شیرین این فرهنگ، به نفع اسلام و تحکیم مبانی سیاسی و اجتماعی و دفاعی امت اسلام بهره گرفتند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: «لاتباغصوا و لاتحاسدوا و لاتدابروا، و لاتقاطعوا؛ و کونوا- عبادا- إخوانا»، «با همدیگر دشمنی نکنید، و به هم حسد نورزید، و به یکدیگر پشت نکنید، و پیوندتان را با هم نگسلید؛ و ای بندگان خدا با یکدیگر برادر باشید». (مجلسی، 1403 ق. ج 73. ص 38). لذا می توان گفت: از سنت نبوی نیز تعلیم فرهنگ مشارکت پذیری، مسئولیت پذیری و جلوگیری از هرگونه اقدام و عملی که وحدت و برادری مسلمانان را خدشه دار می سازد؛ بدین معنا که تمام زمینه های فکری و اجتماعی و تاریخی اختلاف را با بهره گیری از تعالیم آسمانی اسلام از بین بردند و با بی ارزش دانستن معیارهای عصر جاهلی، ارزش های الهی را جایگزین آن کردند.

اقدامات پیامبر (صلی الله علیه و آله) جهت برقراری وحدت تنها به این چند مورد محدود نمی شود. ایشان در این راه تلاش های فراوانی داشتند به طوری که تا زمانی که زنده بودند اختلاف و دوگانگی و اعتقادی بین مسلمانان وجود نداشت و پس از رحلتشان مسلمانان به دو گروه تقسیم شدند. و اما اهل بیت (علیهم السلام) نیز با محور قرار دادن قرآن و سنت نبوی (صلی الله علیه و آله) مانع از بروز اختلاف در پیکره امت اسلامی می شدند. سیره ی امیرالمؤمنین (ع) در جهت حفظ وحدت جامعه ی اسلامی، که با گذشت از حق خود همراه بود، همواره باید برای امت اسلامی سرمشق و عبرت آموزی باشد. اولیای دین و امامان معصوم (علیهم السلام) نیز در طول تاریخ زندگی خویش همواره کوشیده اند وحدت امت اسلامی برقرار و پایدار باشد. امام علی (علیه السلام) می فرمایند: «و الزموا ما عقد علیه جبل الجماعة، و بنیت علیه ارکان الطاعة»، «همواره پایبند چیزی باشید که اتحاد و همبستگی جامعه را فراهم می آورد و پایه های فرمانبری از خدا بر آن نهاده است» (نهج البلاغه. خطبه 151). و همچنین آن ها بر اتحاد و سازگاری شیعیان با مسلمانان تأکید داشته اند: مرازم نقل می کند: «و حمّلتنی أبوعبدا (علیه السلام) رسالة، فلمّا خرجت دعانی فقال: یا مرازم! لم لایکون بینک و بین الناس الا خیر و إن شتمونا؟!»، «امام صادق (علیه السلام) نامه ای به من داد که برای کسی ببرم- همین که بیرون شدم مرا صدا زد و فرمود: مرازم چرا با مردم (غیرشیعه) خوب نباشی هرچند آن ها به ما ناسزا بگویند.» (طبرسی، 1344. ج 1. ص 69). از

نظر تاریخی نیز، شکی نیست که اهل بیت (علیهم السلام) و پیروان ایشان، به ویژه عالمان و فقیهان شیعه همواره امت اسلامی را به وحدت و پرهیز از تفرقه و اختلافات فرقه ای و مذهبی دعوت نموده اند و هرگز اختلافات فقهی و مسئله امامت و خلافت را دلیل و مجوزی بر خروج از مذهب و مخالفت با حکم الهی (که همان دعوت به وحدت است) ندانسته و به تکفیر و تفسیق و مرتدانگاری پیروان اسلام نپرداخته اند. (نکوی سامانی، 1386، ص 64).

4. چرایی و اهمیت وحدت از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)

پایه گذاری فرهنگ وحدت در جامعه ی اسلامی، فراهم کننده ی قدرتی حقیقی است که می تواند تکیه گاه استواری برای مسلمانان در رویارویی با فرهنگ‌ها و تمدن های متخاصم باشد. چرا که وحدت اسلامی زمینه های رشد و پیشرفت در تمامی جنبه های مادی و معنوی را فراهم و عزت اسلامی آن ها را حفظ می کند. بدون شک مقام معظم رهبری (مدظله) به اهمیت و نقش وحدت و یگانگی مردم در پیشبرد اهداف اسلام و دستیابی به مقاصد والای آن آگاهی کامل داشته که این چنین به آن توجه و با روشنگری در مورد عملکرد دشمن، مردم را به سوی وحدت کلمه فراخوانده اند. ایشان در این مورد می فرمایند: «دشمنان با تبلیغات خود، با جنگ روانی خود، با تلاش های موزیانه گوناگون خود، سعی می کنند بین ملت ایران و صفوف ملت ایران اختلاف بیاندازد، به بهانه ی قومیت، به بهانه ی مذهب، به بهانه ی گرایش های صنفی، وحدت کلمه ملت را از بین ببرند. علاوه بر این در سطح دنیای اسلام هم یک تلاش وسیع عمیق از سوی دشمن محسوس است. برای این که میان ملت ایران و جوامع گوناگون مسلمان دیگر فاصله بیاندازند، اختلاف مذهبی را بزرگ کنند. جنگ شیعه و سنی در هر نقطه ای از دنیا که ممکن باشد به وجود بیاورند و عظمت ملت را، ابهت ملت ایران را در میان ملت های دیگر که روز به روز بحمدالله تا امروز بیشتر شده است را از بین ببرند. ملت ها باید هوشیار باشد. تلاش برای سازندگی کشور و عمده تر از آن و مهم تر از آن، تلاش برای اتحاد کلمه و یکپارچگی ملی و اتحاد امت اسلامی. عاقلانه و هوشیارانه، خردمندانه و مدبرانه بایستی این اتحاد را حفظ کرد و روز به روز تقویت کرد. من به همین جهت اهمیت می دهم به مسئله ی اتحاد کلمه ملتیمان...». (گزیده ای از بیانات معظم له در پیام نوروزی در تاریخ 1/1/1386)..

مسلمانان تنها با اتحاد و انسجام ملی و دینی خویش می توانند این قاعده ی بسیار ضروری را در همه ی ابعاد فردی و اجتماعی و در همه ی جوامع جهانی پیاده کنند. وحدت و همگرایی در جامعه ی توحیدی، پیش از آن که دستوری و حیانی باشد، امری عقلانی است که هر جامعه ای به خصوص جامعه ی اسلام برای بقای خود بدان نیازمند و باید حفظ شود. بنابراین دنیای اسلام باید مجموعه عوامل و آسیب های پیش روی اتحاد و وحدت خود را بشناسد و در جهت آن اقدام نماید. بدون شک قرون گذشته شاهد تلاش های عالمان و اندیشمندان بزرگی بوده که هر کدام در زمینه ی وحدت بخشیدن بین جوامع اسلامی گام برداشته اند و در

حد وسیع خویش موانع اتحاد را از سر راه برداشته اند. و همچنین در عصر حاضر مصلحان و وحدت طلبان کم نیستند که در این میان به حق می توان مقام معظم رهبری (مدظله) را یکی از بزرگترین منادیان وحدت معرفی نمود. و با بررسی گوشه ای از فرامین ایشان به عوامل ایجاد وحدت ملی و ملت های مسلمان دست یافت. بدون شک این دستورات العمل ها از روی آگاهی و بصیرت بوده و هر خط از فرامین و سخنان ایشان دارویی برای درمان بیماری تفرقه در جوامع اسلامی می باشد.

5. عوامل ایجاد وحدت اسلامی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله)

1-5. توجه به دستورات العمل های قرآن کریم

قرآن کریم از هنگام نزول همواره سرچشمه ی پیدایش و سرمایه ی بزرگ ترین روح ها، بلندترین همت ها، استوارترین اراده ها و دل انگیزترین هنرها در عرصه های گسترده و حوزه های گوناگون حیات فکری و فرهنگی و اجتماعی مسلمانان در تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی بوده است. از این رو مقام معظم رهبری (مدظله) می فرمایند: «قرآن باید محور اجتماع امت اسلامی و همه ی ملت های اسلامی باشد. اگر ما - امت بزرگ اسلامی مفاهیم و تعالیم قرآن را محور تجمع خودمان قرار دهیم، وضع دنیا و وضع امت اسلامی عوض خواهد شد.» (بیانات در دیدار جمعی از قاریان قرآن 1383/6/26). و نیز می فرمایند: «دشمن کیست؟ دشمن، سرمایه داری آمریکا و استکبار جهانی است که امروز در رأس آن، آمریکا و صهیونیست ها یند - عناصر صهیونیست - که دولت صهیونیست در فلسطین اشغالی هم یک بخشی از آن مجموعه ای خطرناک و آن سرطان مهلکی است که صهیونیست ها در دنیا به وجود آوردند. در مقابل این ها بایستی ایستاد، در مقابل این ها بایستی به اسلام مراجعه کرد، به متون قرآن مراجعه کرد. انسان می بیند و نوشته ها یی را مشاهده می کند، گاهی چیزهایی بعضی می گویند و می نویسند که با توجه به آیات قرآن نوشته نشده است. قرآن می فرماید که «قولوا ءامنا بیا... و ما اُنزِلَ اِلَیْنا و ما اُنزِلَ اِلَیْ ابرهیمَ و اِسْمعیلَ و ما اوتِیَ موسی و [عیسی] و ما اوتِیَ الذَّبیونَ»، (بقره/136) بعد از آن که همه ای آن شرایع قبلی را ذکر می کند که وظیفه ای مسلمان این است که به آن ها اعتقاد داشته باشد، بعد می فرماید: «فَاِنِ ءامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءامَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا» (بقره/137). اسلام پلورالیسم را قبول ندارد؛ آن هایی که ترویج می کنند که «اسلام چون از حضرت موسی و حضرت عیسی تجلیل کرده است، قائل به پلورالیسم است» به قرآن مراجعه کنند، متون اسلامی را ملاحظه کنند؛ از روی بی اطلاعی و از روی غفلت، یک مطلبی را ذکر می کنند؛ اسلام این است: «فَاِنِ ءامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءامَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَاِن تَوَلَّوْا فَاِنَّ زَمَّامًا هُمْ فِی شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ» (بقره/137). این معنای قرآن است. آن وقت در بین مسلمانان «حَرِيصٌ عَلَیْكُمْ»؛ (توبه/128) درباره ای پیغمبر

می فرماید که، «لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَوْلِيَاءِكُمْ عَزِيزٌ عَلَیْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَیْكُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَوَدَّ الْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ» (التوبة/128). واما «أَشِدَّاءُ عَلَی الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَیِّنَهِمْ» (فتح/29) نسبت به مؤمن دارای رأفت اما در مقابل کسانی که با شما دشمنی می کنند و دشمن شما هستند «أَشِدَّاءُ» باشید؛ یعنی سخت باشید؛ مثل خاکریز نرم نباشید که دشمن از هرجا خواست بتواند در شما نفوذ کند؛ مستحکم باشید، ایستاده باشید اما «رُحَمَاءُ بَیِّنَهِمْ»، بین خودتان، دل‌هایتان با هم صاف باشد، با هم مهربان باشید؛ اسمها نتواند شما را از هم جدا کند، مرزهای جغرافیایی نتواند شما را با هم دشمن کند، مرزهای جغرافیایی نتواند ملاتتها را در مقابل هم قرار بدهد؛ این از آن درسهای پیغمبر است. (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین‌المللی 19/10/1393).

2-5. الگوگیری سیره، اخلاق و تعالیم پیامبر (صلی الله علیه و آله)

بارزترین محوری که اتحاد و یگانگی در آن موج می زند و زمینه‌ی مناسب برای همدلی و همگرایی تمامی مسلمانان به شمار می آید، ایمان به خدا و وجود پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) است. وجود ایشان از دو نظر می تواند باعث وحدت و یکپارچگی در میان امت اسلام شود؛ یکی سیره و عملکرد ایشان در برقراری وحدت به عنوان اسوه‌ی حسنه و دیگری خود شخص بزرگوار به عنوان محور اشتراکات مسلمانان است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از آغاز رسالت خویش همواره در اندیشه‌ی ایجاد وحدت در میان مسلمانان بود و از هیچ اقدامی و کوششی برای تحکیم وحدت دریغ نوزیدند. مقام معظم رهبری در مورد این شخصیت بزرگوار و نقش محوری ایشان در تحکیم وحدت می فرمایند: «وجود نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) بزرگترین مایه‌ی وحدت در همهی ادوار اسلامی بوده است و امروز هم می تواند باشد؛ چون اعتقاد آحاد مسلمانان به آن وجود اقدس بزرگوار، باعاطفه، عشق، توأم است و لذا آن بزرگوار مرکز محور عواطف و عقاید همه‌ی مسلمانان هاست و همین محوریت یکی از موجبات انس دل‌های مسلمین و نزدیکی فرق اسلامی با یکدیگر به حساب می آید. توصیه‌ی ما به همه‌ی مسلمانان عالم این است که روی ابعاد شخصیتی پیامبر و زندگی و سیره و اخلاق آن حضرت و تعالیمی که از آن بزرگوار مأثور و منصوص است، کار زیادی بشود.» (گزیده‌ی ای از بیانات معظم له (مدظله) در کنفرانس وحدت اسلامی در تاریخ 24/7/1368). و نیز می فرمایند: «شعار اتحاد اسلامی، یک شعار مقدس است. امروز اگر پیامبر مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) در میان ما بود، به اقتضای آیه‌ی شریفه‌ی «عَزِيزٌ عَلَیْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَیْكُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَوَدَّ الْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ» (توبه/128) ما را به اتحاد دعوت می کرد؛ از ایجاد اختلافات این چنینی جلوگیری می کرد. ما اگر چنانچه علاقه‌مند به نبی مکرم اسلام هستیم، باید این خواسته‌ی قطعی آن بزرگوار را تحقق ببخشیم. (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت

از این رو می توان به ضرورت شناسایی سیره ی وحدت نبوی یاد کرد یعنی تحلیل سیره ی پیامبر در مسیر ایجاد امت واحده می تواند مبین و مفسر اصول و قواعد کاربردی برای شرایط کنونی جهان اسلام باشد و با استخراج و استنباط دستورالعمل های لازم برای بکارگیری در زمان معاصر ممکن خواهد شد. (حسینی، 1379، ص 161..)

2-3. اهل بیت (علیهم السلام) و تأسی از مکتب آن ها

از اولویت های مهم در دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام) وحدت اسلامی است. این اصل بنیادین در نگاه ائمه (علیهم السلام) از اهمیت ویژه برخوردار و برای پایه گذاری این شاخصه فرهنگی و حفظ آن تمام سختی ها و ناملایمات را به جان خریده اند. اهل بیت (علیهم السلام) علاوه بر مسئله ی وحدت در مسائل مهم دیگر نیز سیره و شخصیتی زیبا و بسیار بزرگووار دارند. که باید به آن توجه و به جهان هم ابلاغ کرد. این ابلاغ تحمیل عقیده نیست بلکه رساندن منبع بزرگی از معارف و حقایق به دنیا است. لذا تلاشگران وحدت طلب نباید به علت اختلافی که وجود دارد از ذکر مباحث و سخنان اهل بیت (علیهم السلام) خودداری کنند. مقام معظم رهبری در این مورد می فرمایند: «امروز دنیای اسلام به پیام اهل بیت نیازمند است. مسئله ی پیروان اهل بیت و ندای اهل بیت و مجمع اهل بیت (علیهم السلام) در جوامع شیعی، ندای تفرقه افکنانه نیست؛ برخلاف آنچه بعضی تنگ نظرها از یک طرف و بعضی مغرض ها از یک طرف، تصور می کنند و آن را در بوق های تبلیغاتی خودشان دایم می دهند و تکرار می کنند. مسئله ی نفی نیست؛ مسئله، مسئله ی اثبات است. مکتب اهل بیت حقایقی دارد که امروز دنیای اسلام این ها نیازمند است». (گزیده ای از بیانات معظمه له (مدظله) در دیدار میهمانان شرکت کننده در چهارمین مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)، مرداد 1386).

بنابراین در مسئله ی اهل بیت (علیهم السلام) یکی از نقاط مشترک و غیرقابل انکار همه ی ما دنیای اسلامی این است که، قرآن پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با صراحت تکیه بر ارتباط خاص با اهل بیت (علیهم السلام) کرده اند که آن ها ذوی القربی هستند و ما مأمور به مودت آن ها شده ایم. و از آن جایی که قرآن یکی از محورها و مهم ترین محور وحدت ما است و اگر پیغمبر (صلی الله علیه و آله) اهل بیت و ذوی القربی را در کنار قرآن مطرح فرموده اند به خاطر این است که این ها مفسر قرآن، رافع اختلافات و مرجع فکری و عقیدتی در پیش آمدهای اختلافات باشند با این نگاه باید به مسأله برسیم. (معاونت فرهنگی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، 1384، ص 112..)

4-5. مقابله با جنگ های روانی دشمن جهت ایجاد اتحاد ملی

جنگ روانی یکی از حربه های دشمن برای سست کردن پایه های فرهنگ وحدت در بین مردم کشور است. واز آن جایی که نمی توانند به صورت مستقیم وارد شوند، با استفاده از شیوه های جنگ روانی برای تضعیف کشور هدف با بهره گیری از توان و ظرفیت رسانه ها؛ اعم از رسانه های نوشتاری، دیداری و شنیداری و با استفاده از دیگر حربه ها، اذهان مردم را به سمت بی اعتمادی، تخریب و... می برند. امام خامنه ای (مدظله) به جهت آگاهی برای مقابله با این امر می فرمایند: «با تلقین می خواهند واقعیت های کشور ما را در نظر ملت ما دگرگون کنند... می خواهند اعتماد ملت را به مسئولان ضعیف کنند. اینکه مردم به دولت و مسئولانش اعتماد داشته باشد خیلی نعمت بزرگی است، می خواهند این نعمت را بگیرند و مردم را بی اعتماد کنند، هم به خودشان، هم به مسئولیتشان، مردم را با شایعه، به تحریم و خشونت تهدید کنند... یک بخش از جنگ روانی دشمن، دامن زدن به اختلافات است. در داخل کشور ما اختلاف قومی، اختلاف مذهبی شیعه و سنی، اختلاف جناحی، اختلاف صنفی و رقابت های صنفی را ترویج و تبلیغ می کنند...» (گزیده ای از بیانات معظم له در حرم مطهر رضوی (علیه السلام) در تاریخ 1/1/1386). بعد از این آگاهی نسبت به حربه های دشمن و جنگ روانی می فرمایند: «یکپارچگی ملت ایران وحدتی دستوری نیست، بلکه ریشه و عقبه ای دینی دارد و در واقع این اعتقادات مذهبی است که با نزدیک کردن دل ها، همه را به سمت توجه به ذات باری تعالی جهت می دهد و اتحاد عمیق ملی را به همراه می آورد که این درس و نعمت بزرگ را باید حفظ کرد.» (گزیده ای از بیانات معظم له در خطبه نماز عید فطر 1386).

5-5. برقراری میدان رقابت سالم برای ایجاد وحدت در کشور

کشور ایران سرشار از منابع و ارزش های انسانی است که دشمنان بسیاری در هر نقطه و مکانی برای از بین بردن آن نقشه ترسیم می کنند. یکی از این منابع، وحدتی است که در بین مردم وجود دارد لذا باید آن را حفظ کنیم و در یک محیط سالم برای پیشرفت و تعالی، به رقابت و تلاش پردازیم.

امام خامنه ای (مدظله) برای حفظ وحدت ملی روی سخن خود را به مردم کشور کرده و از آن ها چنین می خواهند: «دشمن وحدت و انسجام پیکره ی واحد و نیرومند ملت ایران را هدف گرفته است و تلاش می کند با عمده کردن خواسته های صنفی و ایجاد میدان رقابت ناسالم امتیازگری در کشور، تمرکز و برنامه ریزی دولت را مختل کند، بر همین اساس همان گونه که امسال، سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی نامگذاری شده است، باید همه ی قشرها و صنف های مختلف با مهربانی و در یک صف متحد و مستحکم، کشور را به میدان رقابت سالم برای خدمت و مجاهدت و شتاب بخشیدن به حرکت و پیشرفت اقتصادی تبدیل کنند.» (گزیده ای

از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) در جمع کارگران سراسر کشور، در تاریخ 11/2/1386).

5-6. اقامه شعائر اسلامی و اجتماع مسلمانان

همه ی مسلمانان باید برادرانه به شعائر دین توجه کنند چراکه ؛ شعائر دینی شناسنامه ی امت مسلمان بوده و در صورت اقامه موجب تقویت روحیه دین باوری و گسترش وحدت و یکپارچگی در جامعه خواهند بود. از جمله ؛ نماز جمعه، نماز اعیاد، روزه، راهپیمایی، عزاداری امام حسین (علیه السلام) و سایر ائمه (علیهم السلام)، بزرگداشت اعیاد و میلاد بزرگان دین، مغتنم شمردن ایام حج و نام گذاری های براساس معیار و فرهنگ اسلامی و ... می باشد. امام خامنه (مدظله) در اهمیت این موضوع می فرمایند:

« اگر ملت‌های کشورهای در همه ی این منطقه ی وسیع - که یک کسر بسیار بزرگی از جمعیت دنیا را تشکیل میدهند - نه در جزئیات، [بلکه] در جهت گیری های کلی با یکدیگر همراه باشند، دنیای اسلام به اوج ترقی و تعالی خواهد رسید؛ [این که] در مسائل کلی کنار هم دیده بشوند؛ همین دیده شدن در کنار هم تأثیر دارد. این که رؤسای کشورها یا روشنفکران کشورها، علیه یکدیگر حرف بزنند - ولو فقط حرف باشد - دشمن را جری می کند؛ به دشمن امید می دهد؛ همچنان که واقعیت امروز، همین است. همین قدر که ما ولو در اظهاراتمان کنار یکدیگر قرار بگیریم، عظمت می بخشد به دنیای اسلام؛ عظمت می بخشد به شخصیت امت، هرچا نمونه هایی از این اجتماع را ما مشاهده کردیم، ولو تن‌ها، جسمها در کنار هم قرار گرفتند، دیدیم انعکاس آن در دنیا مایه ی شرف و آبروی اسلام و مسلمین شد؛ مایه ی آبروی پیغمبر شد. نماز عید را که میخوانیم، کنار هم قرار میگیریم، می گویم: «الذی جعلتَه لِلمُسلِمینَ عیداً وَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّیْ عَلَیْهِ وَآلِهِ ذُخْراً وَ شَرَفاً وَ کَرَامَۃً وَ مَزیداً»

صرف کنار هم قرار گرفتن جسمها در نماز، برای پیغمبر مایه ی شرف است؛ برای امت مایه ی اعزاز و احترام است. اجتماع حج همین جور است. امسال شما ملاحظه کردید در اربعین حسینی میلیون ها انسان در کنار هم قرار گرفتند؛ خود این حرکت عظیم یک جمعی از مسلمانها - البته مخصوص شیعه نبود، سنّی ها هم بودند - که در دنیا انعکاس پیدا کرد، تعظیم کردند؛ تجلیل کردند؛ آن را بزرگ ترین گردهمایی عالم به حساب آوردند؛ چه کسانی؟ آن هایی که دارند مسائل را رصد میکنند. وقتی حتی جسمها در کنار هم قرار می گیرد، این جور انعکاس پیدا می کند. اگر ما با هم باشیم، کشورهای اسلامی، ملت های مسلمان - سنّی و شیعه و فِرَق مختلف تسنّن و تشیع - با یکدیگر دلهاشان صاف باشد، نسبت به یکدیگر سوءظن نداشته باشند، سوءنیت نداشته باشند، به یکدیگر اهانت نکنند، ببینید در دنیا چه

اتفاق خواهد افتاد؛ چه عزتی برای اسلام درست خواهد شد! ؛ وحدت . «

(بیانات معظم له در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین‌المللی 1393/10/1393).

5-7. تدوین منشور وحدت اسلامی به همت علمای اسلام

با مراجعه به آیات قرآن در خواهیم یافت که تأکید قرآن بر ضرورت وحدت و همگرایی در جوامع بشری، منحصر به موردی خاص نیست و آن گاه که قرآن از این گوهر گران بها سخن به میان آورده است، آن را در سطح جهانی، ادیان آسمانی و جامعه‌ی ایمانی مطرح ساخته است. (وطن دوست، 1388. ص 17). بنا بر این امام خامنه‌ای (مدظله) همه‌ی امت‌ها را به وحدت فراخوانده و علمای اسلام را به تدوین منشور وحدت اسلامی سفارش کرده اند: «تدوین منشور وحدت اسلامی به همت علمای اسلام، ضروری و مطالبه‌ای تاریخی است که اگر امروز به این وظیفه عمل نشود، نسل‌های بعدی ما را مؤاخذه خواهند کرد. در شرایطی که دنیای استکبار سعی در تخریب چهره مسلمانان دارد و ... بیداری اسلامی در میان شیعه و سنی را برای خود خطر می‌داند و آن چه را با نام حماس و با نام حزب الله لبنان، آماج حمله قرار می‌دهند آیا عاقلانه است که مسلمانان درگیر نزاع قوی مذهبی شوند و دشمن مشترک خود را فراموش کنند؟ دولت‌های اسلامی باید به یکدیگر نزدیک شوند و اگر به ملت‌ها و قدرت و تواناییهای خود متکی باشند، بسیار قوی‌تر خواهند بود تا این که بخواهند به سیاستمداران آمریکایی اتکا کنند...» (گزیده‌ای از بیانات معظم له، دیدار با مسئولان و سفرای کشورهای اسلامی. تاریخ 1386/1/18..).

5-8. روشنگری خواص

در تحول تاریخ ساز پیدایش، استمرار و پیروزی انقلاب اسلامی ایران، خواص جبهه حق به رهبری امام خمینی (ره) و روحانیت مبارز، نقش اصلی را داشتند. اقدام به موقع، تشخیص درست، موضع‌گیری بجا، بصیرت و تحلیل صحیح آنان با نقش تکمیلی و متمم مردم بنیاد رژیم 2500 ساله را بر افکند و در عرصه رقابت خواص مختلف اعم از مارکسیستی، ملی، لیبرال و التقاطی، خواص اسلامی را به قدرت رساند. امروزه هم نیز در نبرد نرم دشمن علیه دین و کیان امت مسلمان، این خواص هستند که باروشنگری خود و همراهی و همدلی با مردم، می‌توانند به رسالتی که به عهده دارند جامه‌ی عمل بپوشانند و در کاری انبیاءگونه به احیای دین به پردازند. البته باید گفت همه‌ی مردم با هر نقشی که در جامعه دارند، خواص جامعه محسوب می‌شوند لذا این سخن مقام معظم رهبری (مدظله) خطاب به همه‌ی قشرهای جامعه خواهد بود. می‌فرمایند:

«پیامبر علم، پیامبر عقل، پیامبر اخلاق، پیامبر رحمت، پیامبر وحدت و پیامبر همه‌ی خصال بزرگ انسانی. هرکسی به این خصال انسانی دلبستگی دارد، به پیامبر اسلام عشق می‌ورزد، احساس دلبستگی می‌کند. من و شما مسلمانانی که مدعی پیروی از این بزرگوار هستیم و به این افتخار میکنیم و در راه آن حاضریم ایستادگی کنیم و جان و مال در راه آن مصرف کنیم، احتیاج داریم به این که خود را دنباله‌رو این تعالیم - که پیام اسلام متضمن آن است، یعنی همین علم و عقل و حکمت و رحمت و وحدت و اخلاق و خصال انسانی که پیام پیامبر اسلام متضمن این‌ها بود و حضرت ابی‌عبدالله جعفرین محمد دالم صادق (علیه‌السلام) گسترده‌ترین تلاش‌ها را برای توسعه‌ی این مفاهیم و تحقق این تعالیم متحمل شد - بدانیم و برای آنها تلاش کنیم؛ این وظیفه‌ی امروز همه‌ی مسلمانها است. البته توده‌های مردم دنباله‌رو مسئولان کشورها هستند. دولت‌ها، نخبگان، روشنفکران، علما، سیاستمداران و مانند این‌ها هستند که وظیفه‌ی اصلی را در این میدان وسیع به عهده دارند. (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی 10/11/1391) و نیز می‌فرمایند: «من کسی را متهم نمی‌کنم به این که عالماً و عامداً دارد نقشه‌ی دشمن را انجام می‌دهد، اما به طور قطع و یقین می‌گویم: هر حرکت اختلافی، به هر شکلی، در میان ملت‌های مسلمان، یا در درون یک کشور میان افراد آن کشور، بازی کردن در زمینی است که دشمن، آن زمین را تعیین کرده است؛ کمک به دشمن است. مسئله‌ی وحدت را همه باید جدی بگیرند؛ در درجه‌ی اول، نخبگان؛ نخبگان سیاسی، نخبگان دینی، نخبگان دانشگاهی، نخبگان حوزه‌های علمیه؛ در همه جا. در کشور ما همه مسئله‌ی وحدت را جدی بگیرند. ایجاد اختلاف مذهبی بین گروه‌های مختلف مسلمان، خطر بزرگی است. اگر دشمنان بتوانند آتش اختلافات فرقه‌ای را در یک جایی برافروزند، فرونشاندن آن جزو دشوارترین کارهاست. باید جلوی این کار را گرفت؛ این هم نمی‌شود، جز با ابتکار عمل و مجاهدت و اخلاص نخبگان در هر کشوری؛ علما، دانشگاهیان، سیاستمداران، کسانی که دارای نفوذ و تأثیرند؛ برای مردم تشریح کنند نقشه‌ی دشمن را، و نگاه امیدوارانه‌ی دشمن را به ایجاد اختلاف بین مردم، بین کشورهای، بین جناح‌های، بین سنی و شیعه، بین گرایش‌های مختلف در مذاهب مختلف اسلامی؛ مردم را آگاه کنند. (بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی 1/11/1394).

5-9. همدلی و وحدت اهل سنت و تشیع در مقابل سیاست تفرقه افکنی دشمن

همان گونه که در مباحث قبلی گفته شد دعوت به همبستگی و پرهیز از تشتت و تفرقه از مسائل مهمی بوده که مکرر در کلام خدا و سنت نبوی (صلی‌الله‌علیه‌وآله) بر آن تأکید شده است. ندای وحدت، اتحاد و توحید کلمه، هم از زبان پیامبر (ص) و هم از اصحاب اصلاح طلب و بزرگوار ایشان نیز شنیده می‌شد و مانع از گسستگی امت اسلام می‌گردید. (مؤسسه امام هادی (علیه السلام). 1389. ص 207). در جهان امروز

هم با پیروی از این سنت، شیعه و اهل سنت باید برادرانه و آگاهانه در کنار هم و در یک جهت باشند. امام خامنه ای (مدظله) در توصیه به این دو مذهب می فرمایند: «برادران شیعه و سنی به هوش باشند که در دام توطئه دشمن نیفتند. مسلمانان در همه جای جهان بیش از گذشته باید مراقب سیاست تفرقه افکنی و جنگ افروزی دشمنان اسلام باشند. امروز دشمنان در عراق، در فلسطین، در لبنان و در هر نقطه از جهان اسلام که بتوانند، آتش افروزی می کنند. و با بهانه های گوناگون مذهبی، قومی، حزبی و غیره، مسلمانان را به صف آرایی در برابر یکدیگر و برادرکشی تحریک می کنند...». (گزیده ای از بیانات معظم له در محکومیت جنایت تخریب بارگاه ملکوتی امامین عسکرین (علیه السلام) در تاریخ 26/3/1386).

10-5. پرهیز از ایجاد زمینه های اختلاف افکنی و تفرقه

وحدت و ارتباط فریضه ای اسلامی است، که باید هدف دعوتگران و عاملین به اسلام، اتحاد و الفت و منسجم نمودن قلوب اجتماع باشد. و کاری و عملی نکنند که موجب ایجاد اختلاف و تفرقه و از بین رفتن وحدت کلمه شود. مقام معظم رهبری (مدظله) به این امر مهم توجه کرده و می فرمایند: «یکی از چیزهایی که من به خصوص می خواهم تکیه کنم مسئله ی «انسجام اسلامی» است که ما گفتیم. انسجام اسلامی یعنی عصیت های بین المذهبی مسلمان ها نباید تحریک شود. شما نباید کاری کنید که عصیت آن مسلمان غیرشیعه تحریک شود. او هم متقابلاً نباید کاری کند غیرت و عصیت شما را علیه خودش تحریک کند... اگر دیدید در جامعه بین شما کسانی هستند که عکس این رفتار می کند آن ها را طردشان کنید، مخالفت خودتان را به آن ها ابراز و اعلام کنید؛ این ها ضربه ای به جامعه اسلامی می زنند. این از جمله مسائل مهم است.» (گزیده ای از بیانات امام خامنه ای (مدظله) در دیدار با مداحان کشور در تاریخ 16/4/1386). و نیز می فرمایند: «تحریک عواطف مذهبی و فراهم کردن زمینه های اختلاف، گناه است و کسانی که این کار را انجام دهند در واقع به برآورده شدن هدف سازمان های جاسوسی آمریکا و رژیم صهیونیستی کمک کرده اند و در پیشگاه الهی نیز به شدت مؤاخذه خواهند شد.» (گزیده ای از بیانات معظم له (مدظله) در دیدار با کارگزاران حج، در تاریخ 23/8/1386).

11-5. توجه به اصول به جای فروع

انسان ها در زندگی اجتماعی خود ونحوه ی زندگی، فکر، اعتقاد، مذهب، حزب باهم اشتراکات و تفاوت هایی دارند، به همین دلیل در بعضی از مواقع با هم متحد و گاهی هم متفاوت عمل می کنند. اما مسئله وحدت اسلامی، امری مهم و حیاتی است. بنابراین، با وجود همه ی این اختلافات، جهان اسلام باید برسر یک سری اصول که با هم مشترکند، توافق و اتحاد خود را حفظ نمایند. بدون شک اگر این مشترکات که اصل هستند

محور، و فروع در حاشیه فرار گیرد، می توان متحد و یکپارچه و به صورت یک اجتماع بزرگ و سازگار زندگی کرد. امام خامنه ای (مدظله) در این مورد می فرمایند: «هی این به آن ایراد بگیرد، آن به این ایراد بگیرد، فروع را اصل بکنیم، اصل را فراموش کنیم، هی اختلاف بین ما بیفتد. اینکه قرآن می گوید (واعتصموا بحبل الله جمیعاً) یعنی همه با هم اعتصام به حبل الله بکنید. خوب، این «همه» در سطح واحدی نیستند، بعضی ایما نشان قوی تر است. بعضی ایما نشان ضعیف تر است. بعضی عقلشان متوسط تر و بعضی عقلشان بهتر است. در عین حال خدای متعال به همه خطاب می کند. می گوید اعتصام به حبل الله جمیعاً بکنید... همدیگر را تحمل کنید. اصولی هست، محورهای هست، اصل این است که در این اصول همدل باشیم. ممکن است در صد تا از فروع افراد با یکدیگر اختلاف داشته باشند، باشد این منافات ندارد با اجتماع، با جمع شدن، مجتمع شدن، این ها باید ملاک باشد». (گزیده ای از بیانات امام خامنه ای (مدظله) اتحاد ملی و انسجام اسلامی تحقق پیدا کند. باید بر اصولی که بین ما مشترک است تکیه کنیم. نباید خودمان را سرگرم فروعی بکنیم که مورد اختلاف است... (گزیده ای از بیانات معظم له (مدظله) در اجتماع بزرگ مردم در حرم مطهر رضوی (علیه السلام) در تاریخ 1/1/1386)..

12-5. تلاش برای ایجاد امت واحد در زیر لوای اسلام و وجود پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

یکی دیگر از مؤلفه هایی که در تحکیم وحدت تأثیر بسزایی دارد تشکیل امت واحد است که براساس آن تمام تفاوت ها و تمایزات از میان می رود. چرا که واژه امت به معنای یک واحد بزرگ انسانی است که عامل پیوند آن ها دین، فرهنگ مشترک است و زمانی بر گروهی از انسان ها اطلاق می شود که دارای مقصد و هدفی واحد باشند (طباطبایی، 1374، ج 2، ص 185). لذا مسلمانان باید متحد باشند و مقصود از این اتحاد، روابط بین امت های اسلامی براساس وحدت دین، اعتقاد و ارزش های اخلاقی و عبادتی است. بدین معنا که این اشتراکات دینی به آنان وحدت می بخشد. (بی آزار شیرازی، 1370، ص 137). برطبق آیه نفی سیبلا، (...فَاللَّاهُ يَحْكُمُ بِآيَاتِكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً) «خدای تعالی هرگز کفار را ما فوق مؤمنین و مسلط بر آنان قرار نمی دهد» (نساء/141). علامه طباطبایی می فرمایند: «معنای آیه این است که حکم از امروز به نفع مؤمنین و علیه کافران است و تا ابد نیز چنین خواهد بود و هرگز به عکس نمی شود و این خود اعلامی است به منافقین که دیگر برای ابد از این که به هدف شوم خود برسند ما یوس باشند و به حکم این آیه در همه دوره ها بالآخره فتح و پیروزی از آن مؤمنین و علیه کافران خواهد بود. احتمال هم دارد که نفی "سیبلا" اعم از تسلط در دنیا باشد یعنی منظور این باشد که کفار نه در دنیا مسلط بر مؤمنین می شوند و نه در آخرت، و مؤمنین به اذن خدا دائماً غالبند، البته ما دام که ملتزم به لوازم ایمان خود باشند، هم چنان که در جای دیگر این وعده را صریحاً داده است» (و لا تَهِنُوا و لا

تَحْزَنُوا وَ- أَزْنَتُمْ الْأَعْلَانِ وَ- إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) «سست نشوید و اندوه به خود راه ندهید که شما ما دام که ملتزم به لوازم ایمان باشید دست بالا و بر دشمنان مسلطید». (آل عمران/ 139). (طباطبایی، 1374، ج 5، 189-190). بنا بر این اگر امت اسلامی ایمان‌دین و اعتقاد خود را بدون در نظر گرفتن اختلافات حفظ کنند، بدون شک طبق وعده‌ی حق الهی پیروز میدان خواهند بود. مقام معظم رهبری می‌فرماید: که «امروز دنیای اسلام مجروح است. و مفسدانی که با همه‌ی مسلمانان و با اصل امت اسلامی دشمنند، با تشدید اختلاف قومی و فرقه‌ای نظیر، «شیعه و سنی»، «عرب و عجم» در صددند بخش‌های مختلف جهان اسلام را مقابل یکدیگر قرار دهند و متأسفانه برخی در این دام خطرناک می‌افتند. اسلام عزیز به عنوان نسخه منحصر به فرد «صلاح و سعادت ملتها» در اختیار امت اسلامی است و دل‌های آماده‌ی مسلمانان، لبریز محبت و عشق به پیامبر خاتم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) است. بنا بر این جهان اسلام می‌تواند با اتحاد حول وجود پربرکت نبی مکرم اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله) هوشمندانه با دشمنان خدا مقابله کند و راه سعادت و پیشرفت و تعالی را بپیماید.» (گزیده‌ی از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) در دیدار با مردم و مسئولان نظام در تاریخ 21/5/1386). لذا بر همین اساس می‌توان گفت بی‌شک هیچ عاملی مانند اعتقاد به اسلام نمی‌تواند ملت‌های مسلمان را در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، یکس و یک جهت کند و وحدت برخاسته از اعتقاد درونی و هماهنگ با فطرت آن‌ها را در بین آن‌ها به وجود آورد، به گونه‌ای که شکل‌گیری امت واحده نماید. (جمعی از اندیشمندان اسلامی، 1388، ص 295).

نتیجه

تردیدی نیست که از میان شاخصه‌های فرهنگ اسلامی وحدت یکی از ارزشمندترین مجموعه‌ها و ارزش‌های اسلامی است. به ویژه در شرایط کنونی که جهان اسلام بیش از هر زمان دیگری به این روحیه جمعی و انرژی عاطفی-معنوی نیازمند باشد. وقوع درگیری‌های گسترده بین مسلمانان از یک سو و نظام‌های مستکبر و ظالم در سایر سرزمین‌ها - از دیگر سو، نشانگر اهمیت بیش از پیش وحدت اسلامی است. چرا که وحدت، همچون نخی که دانه‌های تسبیح را گرد می‌آورد جامعه را از پراکندگی مصون می‌دارد، در میان نشان ارتباطی عمیق و استوار برقرار می‌کند و توانمندی لازم برای ایستادگی و مقابله با قدرت‌های زورگو و استکباری عالم را به آن می‌بخشد. از این رو هیچ رسالتی ارجمندتر و باارزش‌تر از وحدت کلمه در زیر سایه‌ی اسلام نیست که در آن مسلمانان اگر چه از لحاظ جنس و رنگ و زبان و ... با هم متفاوت باشند، اما امت واحده هستند و در راه اسلام یک هدف دارند. مقام معظم رهبری (مدظله) دستورالعمل‌های کاربردی جهت رسیدن به یک جهان متحد و سرشار از تعالیم اسلامی را بیان فرموده و با سخنان خود جامعه را به تشکیل امت واحده، فرا می‌خوانند. این دعوت، دعوت به هدف دار بودن و برای هدف زیستن است؛

چنان که، دارای رسالتی بزرگوار باشند که در راه آن پیکار نمایند. لذا با توجه به سخنان ایشان روشن می شود که برای ایجاد فرهنگ وحدت، باید همه ی اعضای جامعه اسلامی، علما، مردم، روحانیون و... تلاش نمایند تا نسبت به دشمن و حربه های آن بصیرت لازم را داشته و به دیگران آگاهی بیخشند، در میان خود رقابت سالم و سازنده ایجاد کنند. و مسلمانان جهان نیز با همگرایی اراده و تمایلات وحدت طلب خود، حول محور اسلام نظام بخشیدن به آن و بهره گیری از قرآن و سیره و سخنان رسول خدا (صلی الله علیه و آله و اهل بیت (علیهم السلام)، این فرهنگ ناب اسلامی را در جامعه جهانی پایه گذاری کنند، تا با وجود همه ی اختلافات، در کنار هم، امت واحدی اسلامی تشکیل و موجبات حفظ هویت دینی و جمعی و ثبات و پایداری جامعه ی اسلامی گردد و نیز زمینه همکاری و تعاون را با رواج اعتماد متقابل در جریان مشارکت برای اصلاح و توسعه ی امور مسلمین در میان دیگر کشور های اسلامی فراهم آورد. ان شاء الله

منابع

• قرآن کریم

• نهج البلاغه

1. بی بی آزار شیرازی. عبدالکریم (1370)، رسالت انقلاب اسلامی ایران در توحید کلمه. تهران: نشر فرهنگ اسلامی. دوم.

2. حسینی، حسین. (1379)، پیامبر وحدت. تهران: اطلاعات. دوم.

3. حسینی دشتی، مصطفی (1369)، معارف و معاریف، تهران: موسسه فرهنگی آریه، جلد 8، اول.

4. حکیم. محمد باقر (1377)، وحدت اسلامی از دیدگاه قرآن و سنت. عبدالهادی فقهی زاده. تهران: تبیان. اول.

5. جمعی از اندیشمندان، (1388)، جهانی شدن و جهان اسلام. تهران: مجمع تقریب مذاهب اسلامی. معاونت فرهنگی. اول.

6. دهخدا. علی اکبر(1377)، فرهنگ فارسی دهخدا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، جلد11. دوم.
7. طباطبائی، محمدحسین(1374)، ترجمه تفسیر المیزان. محمدباقر موسوی همدانی. قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین قم، جلد2. پنجم.
8. طبرسی. علی بن حسن(1344ش)، مشکاه الانوار فی غرر الاخبار، نجف: المكتبه الحیدریه، جلد1. اول.
9. مؤسسه امام هادی (علیه السلام)(1389)، اتحاد و انسجام، قم: پیام امام هادی (علیه السلام)، دوم.
10. مکارم شیرازی. ناصر(1374)، تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب اسلامی. جلد3. اول.
11. مجلسی، محمدباقر(1403 ق)، بحارالانوار، جمعی از محققان. بیروت: احیاء التراث العربی، جلد73. دوم.
12. معاونت فرهنگی(1384)، همبستگی امت اسلامی (مجموعه سخنرانی های حضرت آیت اعلیٰ هاشمی رفسنجانی در کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی). تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی- معاونت فرهنگی. دوم.
13. معین، محمد(1386)، فرهنگ فارسی معین، تهران: انتشارات نامن، جلد 2، دوم.
14. نکویی سامانی. مهدی (1386)، «وحدت گرایی در سیره ی اهل بیت (علیهم السلام)»، اندیشه ی تقریب. شماره 11.
15. وطن دوست، رضا (1388)، وحدت و همگرایی در اندیشه ی اسلامی، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی. شماره 11

.سیمین محمد صالح . دانشجوی ارشد دانشکده مطالعات تطبیقی قران کریم شیراز. 69.313.Devotee@gmail.com